

بزرگان زبان و ادبیات پارسی در جهان عرب

بخش اول

تألیف: زهرا عامری

www.ketab.ir

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی

یادداشت

موضوع

عامری، زهرا، ۱۳۴۲-

بزرگان زبان و ادبیات پارسی در جهان عرب بخش اول/
نویسنده زهرا عامری؛ ویراستار علمی محمد اسدی‌موحد.
تهران: موسسه فرهنگی هنری و انتشارات بین‌المللی
الهدی، ۱۴۰۱.

۲۶۲ص: عکس.

۹۷۸-۹۶۴-۴۳۹-۸۴۹-۰

فیبا

کتابنامه: ص: ۲۵۴-۲۶۰.

نویسندگان عرب -- سرگذشتنامه

Authors, Arab -- Biography

ادبیات تطبیقی -- فارسی و عربی

Comparative literature -- Persian and Arabic

ادبیات تطبیقی -- عربی و فارسی

Comparative literature -- Arabic and Persian

ادبیات فارسی -- نویسندگان عرب

Persian literature -- Arab authors

اسدی‌موحد، محمد، ۱۳۴۷-، ویراستار

PJ۸۲۰۶۶

۸۹۲/۷۰۹

۸۸۴۷۷۴۶

شناسه افزوده

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

بزرگان زبان و ادبیات پارسی در جهان عرب

نویسنده: زهرا عامری

ویراستار علمی: محمد اسدی‌موحد

صفحه‌آرا: ته‌مین‌ه میرطالب‌زاده

طراح جلد: سیدایمان نوری‌نجفی

ناشر: مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشارات

بین‌المللی الهدی

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۱ هـ. ش

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۳۹-۸۴۹-۰

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر (عج) - بخش خیابان

فاطمی - شماره ۱۳۸ - ساختمان معاونت امور

بین‌الملل - طبقه دوم

کدپستی: ۱۴۱۵۸۹۴۸۵۷

تلفن: ۸۸۸۹۵۰۰۳ - ۸۸۹۳۴۳۰۳ - ۰۲۱

نمابر: ۸۸۹۰۲۷۲۵

کلیه حقوق برای «ناشر» محفوظ است.

مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی
Alhoda International, Cultural, Artistic and
Publishing Institution

مؤسسه الهدی الثقافية والفنية للنشر الدولي

Tehran-Postal Code: 1415894857

www.alhoda.ir

Tel: +98 21 88895003 - 88934303

فهرست مطالب

- ۱۱ مقدمه به قلم جناب آقای دکتر حداد عادل
- ۱۳ سخن ناشر
- ۱۷ یادداشت
- ۲۱ مقدمه پدیدآورنده
- ۲۷ نگاهی به پیوندهای زبانی فارسی و عربی
- ۴۱ مصر
- ۴۱ مصر و روابط دیرینه فرهنگی و ادبی آن با ایران
- ۴۷ عبدالوهاب محمد عزام
- ۴۸ مروری بر فعالیت‌ها
- تصحیح برگردان بُنداری اصفهانی از شاهنامه
- ۴۹ به زبان عربی
- «دیاچه شاهنامه بُنداری» از فردوسی و
- ۵۱ «کلیله و دمنه» از ابن مقفع
- برگردان دیوان شعر «پیام مشرق» محمد
- ۵۳ اقبال لاهوری
- عزام و علامه اقبال: اثرپذیری از شرق و
- ۵۴ اسلام‌شناسان
- ۵۷ تصوف و فریدالدین عطار
- ۵۸ برگردان فصل‌هایی از «مثنوی معنوی»
- ۶۱ برگردان «فیه ما فیه» مولوی
- ۶۱ برگردان «دیوان سعدی شیرازی»
- ۶۲ برگردان دیوان «اسرار و رموز» محمد اقبال لاهوری
- ۶۲ علامه اقبال در جهان عرب
- ۶۶ ادبیات تطبیقی
- ۶۶ ۲. یحیی خشاب
- ۶۷ مروری بر فعالیت‌ها

- ۶۷ برگردان «تاریخ بیهقی»
- ۶۹ برگردان «ایران در زمان ساسانیان»
- ۷۱ برگردان «چهارمقاله» نظامی عروضی سمرقندی
- ۷۲ برگردان «سفرنامه ناصر خسرو»
- ۷۲ تصحیح «خوان اخوان» ناصر خسرو
- ۷۳ ناصر خسرو و جهان عربی
- ۸۲ ۳. ابراهیم امین الشواربی
- ۸۳ مروری بر فعالیت‌ها
- ۸۴ برگردان «دیوان حافظ شیرازی»
- ۸۶ برگردان برخی از اشعار ناصر خسرو
- انتخاب الشواربی و تأثیرپذیری ناصر خسرو از
- ۸۶ ادبیات پهلوی و عربی
- ۸۹ برگردان «حداثی السحر فی دقائق الشعر»
- برگردان «داستان تمدن فارسی» و «تاریخ
- ۸۹ ادبیات فارسی»
- ۹۰ «القواعد الأساسیة لدراسة الفارسیة»
- ۹۰ «العربیة فی ایران»
- ۹۱ ۴. احمد رامی
- ۹۱ مروری بر فعالیت‌ها
- ۹۲ در خدمت ترانه عربی
- ۹۳ مطالعات ادبیات فارسی
- ۹۴ برگردان رباعیات خیام
- ۹۶ ویژگی‌های برگردان رباعیات خیام
- ۹۹ دیگر آثار ترجمه‌ای
- ۹۹ ۵. ابراهیم الدسوقی شتا
- ۱۰۰ مروری بر فعالیت‌ها
- ۱۰۰ برگردان «الحدیقه الحقیقه» سنایی غزنوی
- ۱۰۲ برگردان «مثنوی معنوی»
- ۱۰۳ برگردان گزیده «دیوان شمس تبریزی»
- ۱۰۳ فرهنگ سترگ زبان فارسی/ المعجم الفارسی الکبیر
- ۱۰۴ برگردان «جامع الحکمتین» ناصر خسرو
- ۱۰۶ ۶. عبدالنعمیم محمد حسنین
- ۱۰۷ «قواعد اللغه الفارسیه»
- ۱۰۸ «قاموس الفارسیه»
- ۱۰۸ «القصة فی الادب الفارسی»
- ۱۰۹ «کلیله و دمنه در ادبیات فارسی و عربی»

- ۱۱۰ «ایران، گذشته و حال: از سلطنت تا انقلاب اسلامی»
- ۱۱۱ «بررسی داستان اسکندر در ادبیات فارسی اسلامی»
- ۱۱۲ ۷. حسین مجیب مصری
«اسطوره‌شناسی تطبیقی در ادبیات فارسی»
- ۱۱۳ عربی و ترکی»
- ۱۱۴ دیوان‌های شعری به زبان‌های عربی، ترکی و فارسی
- ۱۱۶ ۸. محمد غنیمی هلال
- ۱۱۶ ادبیات تطبیقی
- ۱۲۰ الأدب المقارن
- ۱۲۰ ۹. احمد زکی ابوشادی
- ۱۲۱ مروری بر فعالیت‌ها
- ۱۲۷ برگردان «رباعیات» حافظ شیرازی و خیام
- ۱۲۹ ۱۰. طه ندا
- ۱۲۹ ادبیات تطبیقی
- ۱۳۰ نقد «شاهنامه فردوسی»
- ۱۳۳ عراق
- ۱۳۳ عراق و روابط دیرینه ادبی و فرهنگی آن با ایران
- ۱۴۰ ۱. جمیل صافی زهاوی
- ۱۴۱ سبک شعری و سرایش فارسی
- ۱۴۱ مقایسه با فرخی یزدی
- ۱۴۴ برگردان «رباعیات» خیام به نثر
- ۱۴۵ ۲. حسینعلی محفوظ
- ۱۴۶ متنبی و سعدی
- ۱۴۸ توجه به علامه قزوینی و احمد کسروی
- ۱۵۰ ۳. عبدالعزیز جواهری
- ۱۵۱ «جواهر الآثار»
- ۱۵۲ برگردان فارسی «مقدمه ابن خلدون» به فارسی
- ۱۵۴ «کتابخانه‌های ایران از پیش از اسلام تا عصر حاضر»
- ۱۵۴ «تاریخ طهران و ری»
- ۱۵۶ ۴. سید محمد صادق نشأت
- ۱۵۶ مروری بر فعالیت‌ها
- برگردان بخشی از «جوامع التاریخ»
- ۱۵۷ رشیدالدین فضل الله همدانی
- ۱۵۸ برگردان «قابوسنامه» یا «النصیحه المعروف»
- ۱۶۰ ۵. احمد صافی نجفی

- ۱۶۰ برگردان «رباعیات» خیام
- ۱۶۲ ۶. غسان حمدان
- ۱۶۳ مروری بر فعالیت‌ها
- ۱۶۴ برگردان‌های فارسی به عربی
- ۱۶۹ لبنان
- ۱۶۹ لبنان و روابط دیرینه فرهنگی و ادبی آن با ایران
- ۱۷۳ ۱. ویکتور الکک
- ۱۷۳ مروری بر فعالیت‌ها
- «بررسی تأثیر زبان، ادبیات و فرهنگ عرب در
- ۱۷۴ اشعار منوچهری دامغانی»
- ۱۷۶ «زبان عربی در ایران؛ گذشته، حال و آینده»
- «مقامات بدیع الزمان همدانی و پیدایش
- ۱۸۰ مقامه و تحول آن در ادبیات عرب»
- ۱۸۲ برگردان بخش‌هایی از «شاهنامه فردوسی»
- ۱۸۳ انسان دوستی، راز عزت مندی ادبیات ایران است
- ۱۸۴ برگردان‌های دیگر از عربی به فارسی و برعکس
- ۱۸۴ ۲. ودیع بسطامی
- ۱۸۴ برگردان رباعیات خیام
- ۱۸۸ ۳. عیسی اسکندر مائوف
- ۱۸۸ برگردان برخی از رباعیات خیام
- ۱۹۰ ۴. بانو، دلال عباس
- ۱۹۱ مروری بر فعالیت‌ها
- ۱۹۲ برگردان «داستان‌های موش و گربه» شیخ بهایی
- ۱۹۲ دیگر آثار
- ۱۹۳ ۵. طونی الحاج
- ۱۹۴ مروری بر فعالیت‌ها
- ۱۹۶ «تأثیر سفر ایران بر شکل‌گیری ادبیات تطبیقی»
- ۱۹۷ «ثمار فارسیه علی موائد العالمیه اللبنانیه»
- ۱۹۷ «ثمار عربیه علی موائد فارسیه»
- ۱۹۷ توجه به سعدی شیرازی
- ۱۹۹ سوریه
- ۱۹۹ سوریه و روابط دیرینه فرهنگی و ادبی آن با ایران
- ۲۰۷ ۱. محمد الفراتی
- ۲۰۸ مروری بر فعالیت‌ها

- ۲۰۹ برگردان برخی از «غزلیات» حافظ
 ۲۰۹ برگردان «نی نامه» مولوی
 ۲۱۱ ۲. محمد التونجی
 ۲۱۲ مروری بر فعالیت‌ها
 ۲۱۳ «فرهنگ طلایی» (فرهنگ لغت فارسی به عربی)
 ۲۱۳ «قطوف من الأدب الفارسی»
 ۲۱۴ برگردان «تاریخ جهانگشای عطاءالملک جوینی»
 ۲۱۴ آثار دیگر
 ۲۱۵ ۳. عیسی علی العاکوب
 ۲۱۵ تأثیر پندهای پارسی بر ادبیات عربی
 جایگاه مولانا جلال‌الدین بلخی نزد ادیبان
 ۲۱۵ عربی‌زبان
 ۲۱۶ برگردان «فیه ما فیه»
 ۲۱۷ ۴. بانو، ندی حسون
 ۲۱۷ مروری بر فعالیت‌ها

- ۲۱۹ اردن
 ۲۱۹ اردن و روابط دیرینه فرهنگی و ادبی آن با ایران
 ۲۲۱ ۱. یوسف حسین یحی
 ۲۲۴ مروری بر فعالیت‌ها
 ۲۲۴ «الترجمات العربیه لرباعیات خیام»
 ۲۲۳ نگاهی دیگر به «سیاست‌نامه»
 «پاره‌ای از دشواری‌های ترجمه از عربی به
 ۲۲۵ فارسی و بر عکس»
 ۲۲۶ برگردان فارسی «داستان من و شعر» نزار قبانی
 ۲۲۶ «الفارسیه و آدابها فی البلاد العربیه»
 ۲۲۷ ۲. عبدالکریم جرادات
 ۲۲۷ «زبان و ادبیات فارسی در اردن»
 ۲۲۹ برگردان «داستان‌های کوتاه ایرانی»
 ۲۳۱ «صوره العربی فی المثل الفارسی»
 ۲۳۳ ۳. عارف احمد الزغول
 ۲۳۳ سیمای زن در شاهنامه فردوسی
 ۲۳۷ تصحیح برگردان پارسی «تحسین و تقبیح تعالی»
 ۲۳۷ تونس
 ۲۳۷ تونس و روابط دیرینه فرهنگی و ادبی آن با ایران

مقدمه به قلم جناب آقای دکتر حداد عادل

در میان کشورهایی که پس از ظهور اسلام، در زمره فتوحات اسلامی درآمدند، ایران و مصر از همه بزرگ‌تر و مهم‌تر بودند. هر دو کشور قلمرویی وسیع و تمدن و فرهنگی دیرینه داشتند. مصر پس از آن که به جهان اسلام پیوست، زبان عربی را اختیار کرد، اما ایران همچنان فارسی‌زبان باقی ماند و چنین شد که فارسی، زبان دوم عالم اسلام شد و توانست در طول زمان و در فرآیند گسترش اسلام در سرزمین‌های شرقی‌تر از ایران، حامل معارف و احکام اسلامی به آن سرزمین‌ها باشد.

زبان عربی، زبان دینی و علمی جهان اسلام بود و زبان فارسی در کنار آن و با داد و ستد لفظی، مضمونی و محتوایی با زبان عربی رشد و بالندگی یافت و شاعران، عالمان، فیلسوفان، فقیهان و عارفان فارسی‌زبان، علاوه بر آثار فراوانی که به زبان عربی نگاشتند، به زبان فارسی نیز شعر گفتند و کتاب نوشتند و این زبان را پخته‌تر و پرورده‌تر کردند.

اهمیت تاریخی و جایگاه امروزی ایران سبب شده است تا در یکصد سال اخیر که آموزش دانشگاهی در کشورهای عربی و ایران به شیوه دانشگاه‌های غربی توسعه و اهمیت یافته، آموزش زبان فارسی یکی از رشته‌های درسی بسیاری از دانشگاه‌های جهان عرب باشد و بسیاری از استادان کرسی‌های زبان فارسی و فارغ‌التحصیلان آن دانشگاه‌ها با ترجمه آثاری از مؤلفان قدیم و جدید کتاب‌های فارسی به زبان عربی، باب

ارتباط این دو زبان را مفتوح و مفتوح‌تر سازند.

کتاب حاضر که حاوی شرح حال و آثار شماری از معروف‌ترین و پرکارترین استادان زبان فارسی در کشورهای عربی است، می‌تواند گامی در جهت ترسیم تصویری جامع از میزان حضور زبان فارسی در جهان عرب محسوب شود. خانم زهرا عامری، همکار ما در بنیاد سعدی که مسئولیت اجرای امور مربوط به آموزش زبان فارسی در کشورهای عربی در آن بنیاد را بر عهده دارند، همت کرده‌اند و با مراجعه به منابع متعددی که در کتاب‌شناسی پایان کتاب آمده است، شرح حالی از بزرگان زبان و ادبیات فارسی در جهان عرب گردآوری کرده‌اند که آگاهی از آن می‌تواند چشم اندازی از گذشته به‌دست دهد و چراغ راهی برای آینده باشد. مسلم است که این مجموعه نمی‌تواند همه کسانی را که دست کم در یکصد سال گذشته در کشورهای عربی در ساختن پل ارتباط میان زبان فارسی و زبان عربی مؤثر بوده‌اند، شامل شود و شاید چنان‌که مؤلف محترم در مقدمه خود اشاره کرده‌اند بتوان در بخش دوم این بررسی را به شمار دیگری از استادان عرب و ایرانی که در این جلد مجالی برای پرداختن به آنها نبوده، اختصاص داد.

بنیاد سعدی از تلاش‌های خانم زهرا عامری در اهتمام به آموزش زبان فارسی در جهان عرب و به‌ویژه، در تألیف این کتاب سپاسگزاری می‌کند و از مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشارات بین‌المللی «الهدی» نیز که با انتشار این کتاب آن را در دسترس علاقمندان به حوزه ادبیات تطبیقی و روابط زبان فارسی و عربی در دوران معاصر نهاده است، تشکر می‌کند.

امید است، با گسترش همکاری‌های فرهنگی میان ایران و جهان عرب و توسعه و تقویت زبان فارسی در مراکز آموزشی کشورهای عربی و ترجمه هر چه بیشتر کتاب‌های فارسی به زبان عربی و خصوصاً آنچه امروز در ایران تألیف می‌شود، زمینه برای درک بیشتر و تفاهم سازنده‌تر میان ایران و کشورهای جهان اسلام هموارتر گردد.

غلامعلی حدادعادل

رئیس بنیاد سعدی و فرهنگستان زبان و ادب فارسی

۱۴۰۱/۰۲/۰۹